NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2024

AARDRYKSKUNDE: VRAESTEL I

NASIENRIGLYNE

Tyd: 3 uur 200 punte

Hierdie nasienriglyne is voorberei vir gebruik deur eksaminatore en hulpeksaminatore, wat 'n standaardiseringsvergadering moet bywoon ten einde te verseker dat die riglyne konsekwent geïnterpreteer en toegepas word gedurende die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal nie in enige gesprek treë of korrespondensie voer oor enige nasienriglyne nie. Daar word toegegee dat daar verskillende menings oor sekere sake van beklemtoning of detail in die riglyne mag voorkom. Daar word ook toegegee dat indien die standaardiseringsvergadering nie bygewoon word nie, daar verskillende interpretasies van die toepassing van die nasienriglyne kan wees.

IEB Copyright © 2024

Punte moet toegeken word in lyn met:
- die spesifieke inhoud van die nasienriglyne of die generiese vlakbeskrywings wat van toepassing is op die vraag
- die spesifieke vaardighede wat in die nasienriglyne of generiese vlakbeskrywings van die vraag gedefinieer is
- die standaard van die antwoord wat verwag word van 'n kandidaat soos wat die voorbeelde van die gestandardiseerde vraestelle voorstel

Bepunting moet POSITIEF gedoen word
- Punte word toegeken vir korrekte/geldige antwoorde
- Krediet word toegestaan vir antwoorde wat geldig is en wat wyer strek as die raamwerk van die syllabus (verwys eersgenoemde na die Senior Sub-eksaminator of Eksaminator soos nodig).
- Punte word toegeken wanneer die kandidate duidelik bewys toon van hulle kennis en waartoe hulle in staat is.
- Punte word nie afgetrek vir foute nie.
- Punte word nie afgetrek vir weglatings nie.
- Die spelling, interpunksie en grammatika word alleenlik in die antwoorde gemerk wanneer dit spesifiek geassesseer word volgens die punteskema. Die betekenis moet nog steeds ondubbelsinnig wees.

Reëls moet konsekwent toegepas word, bv gevalle waar kandidate nie instruksies gevolg het nie of in die toepassing van die generiese vlakbeskrywers.

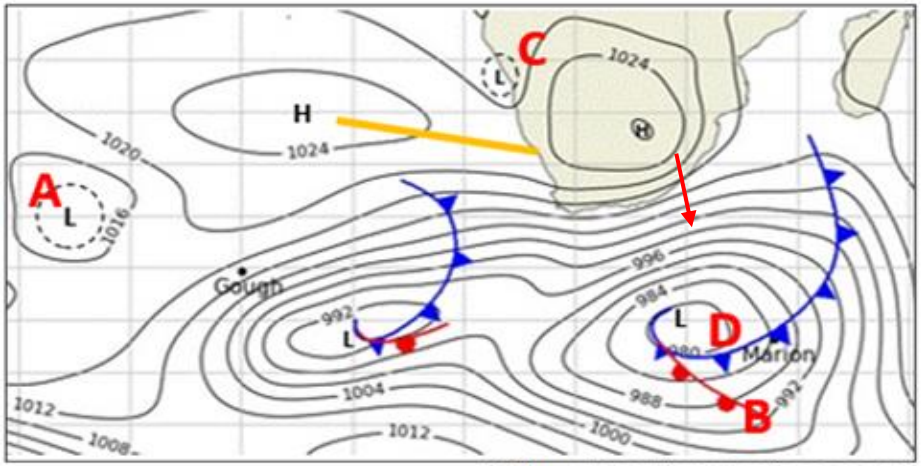
Die volle spektrum van punte, soos gedefinieer in die Nasienriglyne vir die vraag, moet gebruik word alhoewel die volle spektrum van punte beperk mag word deur die kwaliteit van die antwoorde van die kandidate).

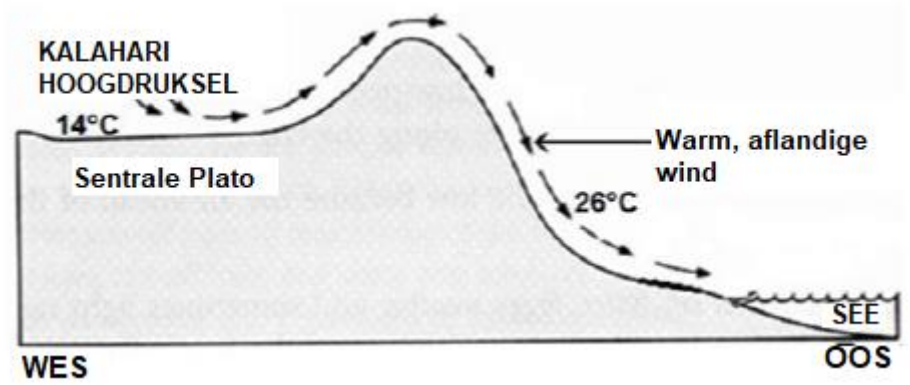
Punte word alleenlik toegeken soos wat dit uiteengesit word in die Nasienriglyne.
Punte mag nie toegeken word met inagneming van die drempels vir die graad of graadbeskrywers nie.

Wanneer die hoër orde vraag gemerk word, moet die koderingstelsel vir opstelle asseblief gebruik word. Sodoende is die modereringsproses meer konsekwent, regverdig en makliker.

Kodes wat gebruik word wanneer opstelle in Geografie gemerk word
U – Uitstekend
G – Goed
A – Aanvaarbaar
V – Vaag
H – Herhalend
O – Nie van toepassing/ nie relevant

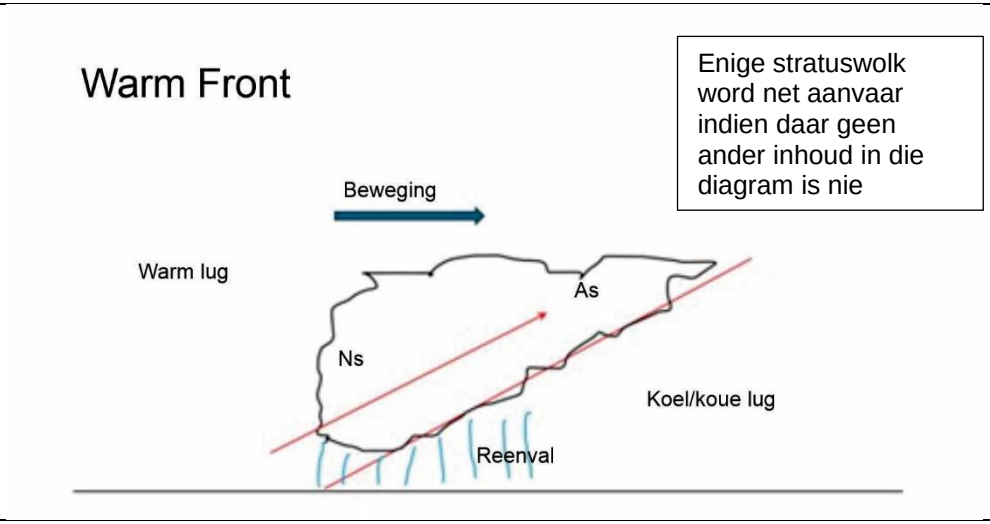
IEB Copyright © 2024

AFDELING A	**GEïNTEGREERDE VRAAG:**	
VRAAG 1	**FISIESE GEOGRAFIE**	
1.1	**Sinoptiese kaart en verwante weerstoestande**	
Bestudeer Figuur 1, 'n sinoptiese kaart (19/07/2024), voordat die volgende vrae beantwoord word.		
1.1.1	Bestudeer Figuur 1 en bepaal of die volgende stellings WAAR of VALS is. Omkring die korrekte antwoord.	
(a)	Die verlenging van die hoogdruk al met die geel lyn langs is 'n trog.	Vals
(b)	Die stippellyn rondom die laagdruk by **A** beteken dat die laagdruk besig is om te verswak.	Vals
(c)	**B** op die sinoptiese kaart is 'n warm front okklusie.	Vals
(d)	Die weerstelsel by **C** veroorsaak die verspreide donderstorms en buie oor die oostelike dele van Suid-Afrika.	Vals
1.1.2		
(a)	Verduidelik wat 'n *bergwind* is.	'n Warm, droë wind wat oor die hoë sentrale plato van Suid-Afrika ontstaan en na die kus toe waai. HP – LP – movement down a mountain **NO MARKS FOR HOT DRY WIND**
(b)	Teken 'n pyltjie op **Figuur 1**, om die rigting van die bergwinde oor Suid-Afrika op 09 Julie 2024 aan te dui.	OP DIE DIAGRAM HD in die rigting van die MBS Antiklone sirkulasi rondom die kontinentale HD [Bron: <https://www.weathersa.co.za>]

<table>
<tr><td>(c)</td><td colspan="2">Teken 'n dwarssnit om te verduidelik hoe bergwinde ontstaan.

</td><td>HP
LP (Kuslaag) / MBS
Windsbeweging/Warm lug
Temperatuur aangedui
Blou / Rooi pyl wat temperatuurverskil aandui</td></tr>
<tr><td colspan="4">1.1.3 Verwys na die weerstelsel wat D op Figuur 1 gemerk is.</td></tr>
<tr><td>(a)</td><td>Noem die stadium van ontwikkeling van die weerstelsel.</td><td>Okklusie
Aanvaar: Volwasse Stadium
Stadium 3 of Stadium 4</td><td></td></tr>
<tr><td>(b)</td><td>Gee EEN rede vir jou antwoord.</td><td colspan="2">Koue front het die warm front ingehaal (vir okklusie)
Volwasse stadium – goed-ontwikkelde warm en koue front, druk onder 1000hPa / warm sektor en koue sektor</td></tr>
<tr><td>(c)</td><td>Beskryf die weer wat by Marion-eiland op 9 Julie 2024 verwag kan word.</td><td>Koud – temperature daal
Nat – Ligte reenbuie tot swaar neerslag
Wolkbedekking
Verlaging van lugdruk
Bewolkte toestande
Cb wolke
Steil drukgradiënt met sterk winde
Windrigting NW
Donderstorms
Sneeu
Hael
Mis
Doupunt temp humiditeit</td><td>Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:

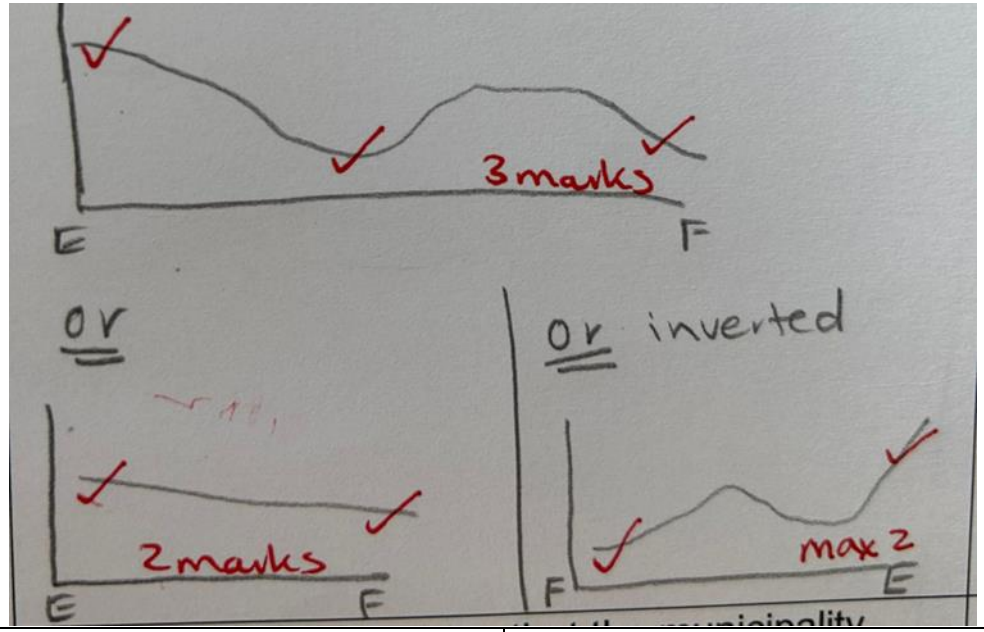
Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys.
Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.</td></tr>
</table>

IEB Copyright © 2024

1.1.4	Teken 'n dwarssnit om die kondisies van die front by **B** te illustreer.	 Enige stratuswolk word net aanvaar indien daar geen ander inhoud in die diagram is nie

1.2	**Stadsklimaat**		
Bestudeer die satellietbeeld hieronder wat twee plekke in Richardsbaai wys			
(a)	Gee die verwagte temperatuur by plek **E**.	24,1 ºC	
(b)	Gee EEN rede vir jou antwoord	SSK (beboude gebied) • Kunsmatige oppervlaktes • Gebrek aan plantegroei • Verkeer • Besoedeling Enige redelike antwoord wat die toename in temperatuur aandui: Verhoogde aantal lugversorgers Laer albedo	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** **1 punt:** die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys.

IEB Copyright © 2024

<table>
<tr>
<td>(c)</td>
<td>Gebruik die lyn van Plek E na Plek F en teken 'n rowwe temperatuur lyngrafiek.</td>
<td colspan="2">
</td>
</tr>
<tr>
<td>(d)</td>
<td>Bespreek TWEE strategieë wat die munisipaliteit kan implementeer om die effek van stedelike hitte-eilande te verminder.</td>
<td>

Vergroening van die Stad: Die toevoeging van meer parke, groengordels en bome in stede dra by tot verlaging in temperatuur omdat hulle skaduwees gooi, verlaging van oppervlak temperature en verkoeling van die lug deur verdamping. Groen areas verbeter die lugkwaliteit, onderhou natuurlike dierelewe en dien ook as ontspanningsplekke.
Daktuine: Plante op dakke help om gebou-temperatures te verlaag deur die omliggende lug te isoleer en

</td>
<td>Gee krediet vir 'n redelike en relevante alternatiewe assessering.

Die antwoord is grootliks beskrywend met min assessering van die konsep. Die kandidaat se kennis is basies en die begrip mag dalk nie heeltemal akkuraat wees of nie genoeg diepte hê nie.
In die antwoord is daar wel assessering en die verband tussen die konsepte word bespreek, die kandidaat lewer bewys van goeie kennis en begrip maar die voorbeelde ontbreek aan die nodige detail en verdere verduideliking.</td>
</tr>
</table>

IEB Copyright © 2024

		af te koel. Dit verminder die behoefte aan lugversorging en help om stedelike hitte te bekamp. • **Vervoeremissies:** Voertuie stel hitte en besoedelingsdeeltjies vry wat bydra tot stedelike hitte. Vermindering van die gebruik van motorvoertuie en oorskakeling na skoner tegnologieë kan help om hierdie bydra tot stedelike hitte te verminder. • **Industriële Monitering:** Die monitering van uitlaatgasse van fabrieke help om die hitte en besoedeling wat hulle veroorsaak, te bestuur en te verminder, wat lei tot koeler stedelike gebiede. • **Desentralisasie van Besighede en Nywerhede:** Die verspreiding van besighede en nywerhede help om hittekonsentrasie in stadsentrums te verminder, verlaag uitlaatgasse en moedig meer groengebiede in buitewyke aan. • **Vermindering van Motors op Paaie gedurende Besigheidsure:** Minder voertuie op paaie gedurende spitstyd verminder hitte,	

IEB Copyright © 2024

		besoedeling en die energie wat deur die padoppervlaktes geabsorbeer word. Saamryklubs, flexi tyd en openbare vervoer dra almal by om bognoemde te bereik. • **Afstandswerk:** Deur van die huis af te werk verminder pendelary en so word uitlaatgasse van voertuie verminder en daar is minder verkeersopeenhopings wat bydra tot die verlaging van stedelike hitte verminderde gebruik van krag in kantoorblokke.	
1.3	**Hidrografiek en Oorstromings**		
1.3.1	Verwys na die hidrografieke hieronder. Watter grafiek stel 'n stormgrafiek in 'n stedelike gebied voor? Omkring die korrekte byskrif op die grafiek.	Rivier 2	
1.3.2	Gee EEN rede vir jou antwoord	• **Ondeurdringbare Oppervlaktes:** In stedelike gebiede is daar ondeurdringbare oppervlaktes soos paaie en sypaadjies wat nie water absorbeer nie - meer vinnige afloop na strome en riviere. • **Toename in Afloop:** Met die baie ondeurdringbare oppervlaktes en effektiewe dreineerstelsels bereik die afloop die riviere en strome	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed

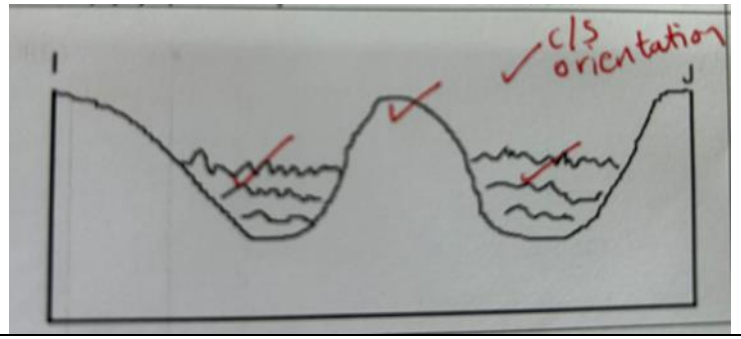
IEB Copyright © 2024

		vinniger en dit veroorsaak hoër vloedpieke. • **Verminderde Infiltrasie:** Verstedeliking met die gepaardgaande beton en asfalt oppervlaktes wat die afloop versnel - minder infiltrasie van reënwater. • **Veranderinge aan die** Stroomkanaal: Veranderinge aan die natuurlike stroomkanale deur skepping van bv dreinering of opgaardamme kan die watervloei verander word en die intensiteit van die vloed word dus ook hoër. • **Dreineerstelsels:** Stormwaterstelsels is ontwerp om die afloop vinnig te 'verwyder' wat dan hoër vloedpieke en korter responsiwiteit tot gevolg het. • **Verandering in Grondgebruik:** Verstedeliking vervang die natuurlike landskap met geboue wat lei tot 'n verhoogde afloop sowel as 'n verandering in die watervloei. • **Verhoogde afvloei**	gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.

IEB Copyright © 2024

1.3.3	Die beeld hieronder stel die hoogte bo seevlak van Richardsbaai voor.		
(a)	Die gemiddelde hoogte bo seevlak van Richardsbaai is. Merk die korrekte antwoord.	10–20 m bo seespieël Voeg 30-40 m by	
(b)	Verduidelik hoe die hoogte bo seevlak van Richardsbaai die vertragingstyd en vloedpiek op 'n hidrografiek van die Mhlatuzerivier, soos aangedui op die diagram, sal beinvloed.	Vertragingstyd (langer / tyd) – Geleidelike helling – Dit neem tyd vir die infiltrasie van die reënwater om die rivier te bereik – Groot oppervlak verhoogde infiltrasie – Vertragingstyd sal langer wees – lank en geleidelik Vloedpiek (laer / hoogte) – Lae vloedpiek – Oppervlakafloop sal die grond infiltreer en dan af loop na die see. – Groot deel van die gebied is 'n moeras/vleiland wat die water stadiger sal laat beweeg. – Geleidelike helling -laer vloedpiek	**Gee krediet vir 'n redelike en relevante alternatiewe assessering.** Die antwoord is grootliks beskrywend met min assessering van die konsep.Die kandidaat se kennis is basies en die begrip mag dalk nie heeltemal akkuraat wees of nie genoeg diepte hê nie**.** In die antwoord is daar wel assessering en die verband tussen die konsepte word bespreek, die kandidaat lewer bewys van goeie kennis en begrip maar die voorbeelde ontbreek aan die nodige detail en verdere verduideliking.

IEB Copyright © 2024

1.4	**Fluviale Prosesse**		
1.4.1	Bestudeer die satellietbeeld van die Umfolozirivier hieronder		
(a)	Benoem die beeld deur die letter van die byskrif in te vul in die spasie daarvoor toegelaat op die beeld. 		
(b)	In watter rigting vloei die Umfolozirivier? Merk die korrekte antwoord.	Suidoos	
1.4.2	Voltooi die tabel deur die korrekte antwoord te omkring om sodoende elke stelling WAAR te maak.		
(a)(i)	Die stroompatroon is …	Gevlegte Stroom	
(ii)	**H** is 'n area waar …plaasvind	Neerlegging	
(iii)	Die kenmerk by **K** is 'n …	Terras	
(iv)	Vervoer van die riviervrag is deur …	Suspensie een Oplossing	
(b)	Teken 'n eenvoudige dwarssnit van **I–J**.		dwardeursnit opgebou/eiland in die middel

(c)	Verduidelik hoe verjonging die stroomkanaal se patroon in Figuur 5 sal beinvloed.	Gevlegde stroom / afsettings sal weggespoel word weens verhoogde energie, en die rivierkanaal sal dieper word.	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.

IEB Copyright © 2024

VRAAG 2 MENSLIKE GEOGRAFIE			
2.1 **Landelike nedersetting**			
2.1.1	Gee die korrekte term om elk van die volgende aspekte van nedersetting in Foto 1 te beskryf.		
	Nedersettingspatroon	Gekernd	
	Kompleksiteit van nedersetting	Enkelfunksioneel / basiese dienste	
	Tipe boerdery	Bestaansboerdery met vee	
	Standplaasfaktor	Aspek	
2.1.2 (a)	Sou jy hierdie nedersetting beskryf as 'n nat-punt of droë-punt nedersetting?	'n Droë-punt nedersetting	
(b)	Gee 'n rede vir jou antwoord	Teen die helling– weg van die water in die vallei Add: Bo die vloedlyn	
2.2	**Stedelike strukture en patrone**		
2.2.1 (a)	Identifiseer die straatpatroon van elke area	L – Onbeplande onreëlmatige/ beplande onreëlmatige/ onreëlmatig M – Ruitpatroon/Reghoekig	

IEB Copyright © 2024

(b)	Bespreek EEN voordeel van elke straatpatroon.	L • Groottes van straatblokke wissel • Maak verkeer stadiger • Verbeter die verkeersvloei • Kan die natuurlike kontoere volg en aanpas by die bestaande grondgebruike • Skep 'n eiesoortige, bekorende atmosfeer met verskeie straatpatrone en geboue. • M • Alle straatblokke/perceel is ewe groot, dit is maklik om kruisinge te voorspel • Dit is makliker om te navigeer weens die voorspelbare en georganiseerde uitleg. Strate loop parallel en regstreeks, wat dit eenvoudiger maak om adresse te vind. Verkeersvloei. • Maksimaliseer die gebruik van ruimte en stel doeltreffende beplanning en ontwikkeling moontlik. • Vereenvoudig die beplanning van infrastruktuur soos paaie, rioolstelsels en nutsdienste.	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Elke punt moet bespreek word om krediet te kry.
2.2.2 (a)	Lys TWEE eienskappe van 'n area met swaar nywerhede.	Rand van die CBD / Stad Lugbesoedeling Geluidbesoedeling, Waterbesoedeling Ongeskik Naby aan vervoerrroetes Baie ruimte Vlak grond Ver van hoë-inkomste residensiële gebiede Groot geboue Naby aan 'n waterbron Goedkoop grond	

(b)	Verduidelik waarom daar 'n oop stuk grond is tussen areas **L** en **M**.	• Groengordel • Buffer tussen die nywerheids- en woongebied. • Rivier beperk die ontwikkeling	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** **1 punt:** die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. **2 punte:** Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.
2.2.3			
(a)	Bespreek waarom 'n effektiewe vervoerstelsel belangrik is vir nywerheidsontwikkeling.	POSITIEWE OF NEGATIEWE FAKTORE Spoorlyne/ Spoorweë/paaie gee toegang tot steenkooluitvoer. Oorweeg: Industriële ontwikkeling langs hoofpaaie Hoofgeboude areas langs hoofpaaie Winkelsentrums / Besighede Industriële areas langs paaie Vervoeraccess vir werkers Handel Toegang tot hawe	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.
(b)	Evalueer maniere hoe die Richardsbaai munisipaliteit die vervoerstelsel kan opknap om	<u>Oplossings vir die volgende probleme</u>: Beperkte toegang Foutiewe infrastruktuur is 'n risiko vir toegang	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:**

	nywerheidsontwikkeling te verbeter.	Baie trokke eteken dat die aflaai van steenkool vertraag word. Die topografie beperk beweging na en van Richardbaai-steenkoolterminaal. – Toegang tot hoofpaaie vir nywerhede – Onderlinge verbintenis van kettingnywerhede – Vinnige/ direkte toegang na en vanaf die stad – Kwaliteit van die paaie – Alternatiewe roetes na bestemming – Droë hawe vir berging buite Richardsbaai – Beperkings op tye vir trokke om die SSK binne te kan gaan.	Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.
2.3	**LANDELIKE NEDERSETTINGSKWESSIES**		
(a)	Lys TWEE positiewe bydrae wat die Tendelemyn tot die ekonomiese ontwikkeling in die gebied gemaak het.	Werkskepping Verbeterde infrastruktuur Kliniek Vermindering van armoede Ouer mense wat nog werk, kan werk kry in die dorpie Diverse ouderdomsgroepe Aantrekkingskrag vir beleggings Verhoogde BBP Aankoopkrag	
(b)	Wat sou die impak op die dorpie wees sou die myn sluit?	POSITIEWE OF NEGATIEWE FAKTORE • **Landelike ontvolking:** Mense verlaat landelike gebiede omdat daar nie baie werksgeleenthede is nie en baie beter vooruitsigte in stede. Dit lei daartoe dat plase, besighede en gemeenskappe agtergelaat word. • **Verval van die infrastruktuur van die myn:** Mynbouaktiwiteite kan infrastruktuur	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele

IEB Copyright © 2024

		soos paaie en brûe beskadig weens swaar gebruik en besoedeling, wat veroorsaak dat dit oor tyd agteruitgaan. Geen onderhoud nie. • **Gebrek aan rehabilitasie van die grond:** om nie grond te herstel na mynbou nie, lei tot omgewingsprobleme soos gronderosie, waterbesoedeling en die verlies van wildlewe. Dit maak die grond onbruikbaar vir landbou of ander doeleindes. • **Verlies aan inkomste:** Wanneer mynbou stop of afneem, mag gemeenskappe wat afhanklik daarvan is, hul inkomste verloor, wat lei tot ekonomiese swaarkry, verminderde besteding en werksverliese.	begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.
(c)	Verduidelik waarom die hervestiging van die inwoners van die dorpie NIE geklassifiseer word as grondhervorming nie.	Die mynmaatskappy het vir die grond betaal – privaat transaksie. Nie grondhervorming nie. Privaat maatskappy koop die grond by die inwoners van die dorpie. Tradisionele leiers het namens die inwoners van die dorpie onderhandel. Konsultatiewe proses	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.
2.4	**Ekonomiese ontwikkeling en ontginning van steenkool.**		
	Voltooi die stelling deur die korrekte antwoord te omkring		
(a)	49% van Suid-Afrika se steenkool word ontgin deur …	(ii) – Oopgroefmynbou	
(b)	Die beste kwaliteit steenkool is …	(iii) – antrasiet	

(c)	Die produksie van farmaseutiese produkte van steenkool word gedefinieer as …	(i) – Verbinde nywerheid/Waarde-toegevoegde produk
(d)	'n Faktor wat NIE die ontginning van steenkool in Suid-Afrika beperk nie, is …	(iii) – Groot konsentrasies van steenkoolreserwes

IEB Copyright © 2024

VRAAG 3 UITGEBREIDE SKRYFWERK	
Landelike Nedersetting / Ekonomiese Aktiwiteit	
Moet asseblief NIE REGMERKIES MAAK wanneer 'n opstel gemerk word nie – dit verwar die optellers. **In die plek daarvan, onderstreep relevante en toepaslike punte en gebruik die stelsel van kodes.**	AARDRYKSKUNDE SE KODES VIR OPSTELLE E– Uitstekend punte indien korrek G – Goed V – Vaag R – Herhalend I – Ontoepaslik F – Aanvaarbaar bewyse INHOUD: ____ Onderstreep relevante Omkring verkeerde punte BEWYSE ( ) Sit hakkies ( ) om
Die belangrikheid van verbinde nywerhede in die ekonomiese ontwikkeling van Richardsbaai.	Verbinde nywerhede – dienste waaruit albei voordeel uit trek. Toerisme/verblyf – positiewe besigheidsvergaderings Vervoerdienste Vlootbasis Skepe/Vaarte Chemiese industrie Alle nywerhede bring ontwikkeling, werksgeleenthede en Vaardigheidopleiding. – verbeterde lewenstandaard Beneficiëring
Faktore wat die ligging van RBCT bevorder.	Uitvoerhawe Vragspoorlyn 6 kaaie & 4 dokke Ooskus van SA – korter reis na die ooshalfrond Nabyheid aan groot steenkoolveld in SA + ander Diverse arbeidspool – geskoolde en ongeskoolde arbeid / opleiding ter plaatse Beskikbaarheid van water – reservoirs
Faktore wat die uitvoer van steenkool vanaf RBCT belemmer	Stakings en onrus Vervoernetwerk/sluiting van paaie Spoorweë/Transnet onderhou nie die infrastruktuur Afname in aanvraag Hawe – beperkte toegang Kragonderbrekings Nat steenkool Weerstoestande

IEB Copyright © 2024

<table>
<tr><td></td><td colspan="2">Oorgeskakel na alternatiewe energiebronne
Oorlog / Oekraïne
Onderhoud van die hawe
Infrastruktuur – bevoordeel of belemmer</td></tr>
<tr><td>Bespreek die impak wat meganisasie op die ontginning van steenkool sal hê</td><td>Positief
Verbeterde mynbou-aktiwiteite
Veiliger vir mynwerkers
Meer word geproduseer
Vinniger ekstraksie van steenkool
Meer geld
Verbeterde vaardighede</td><td>Negatief
Verlies aan werksgeleenthede
Aanbod groter as die aanvraag
Verlaging in die prys van steenkool
Die hulpbron kan uitgeput raak.
Verlies van werksgeleenthede
Te veel steenkool en te min aanvraag
Verminderde prys van steenkool
Hulpbron uitgeput
Zama Zama / Onwettige mynbou
Besoedeling</td></tr>
<tr><td></td><td>Nota: Jy kan die kennis wat jy opgedoen het in die bestudering van voorbeelde gebruik om jou te help. Gebruik die rubriek hieronder om jou te help met die beplanning en struktuur van jou verslag.</td><td></td></tr>
</table>

IEB Copyright © 2024

Kriteria	Vlak 3 Uitstaande – Goed	Vlak 2 Bevredigend	Vlak 1 Swak
Skryfvaardighede • Neem struktuur en voorstelling in aanmerking. • Gebruik kort inleiding en slot. • Logiese bespreking en gebruik van onderopskrifte.	Gepaste inleiding en slot. Gesofistikeerde, samehangende en gestruktureerde skryfwerk. Onderopskrifte en paragrawe is effektief gebruik. Opstel is kort, goed-gestruktureerd en kernagtig.	Inleiding en slot teenwoordig, alhoewel nie ideaal nie. Pogings om te hou by die onderopskrifte en paragrawe te gebruik. Verslag dwaal by tye van die punt af en skiet tekort aan bondigheid.	Skryfwerk is swak en amper onverstaanbaar. Geen inleiding of slot word voorsien nie. Geen gebruik / navolging van onderopskrifte nie. Lang sinne, swak grammatika en oneffektiewe gebruik van paragrawe. Verslag is herhalend. Kolpunte is dalk gebruik. *1 punt* = moet *toegeken word vir enige poging om iets te skryf/ probeerslag*
Inhoudskennis • Korrekte gebruik van geografiese terme en begrippe • Hou by onderwerp en onderopskrifte.	Die antwoord assesseer die toepaslike inhoudskennis goed en die bespreking van die onderwerp is in diepte gedoen. Die evaluasie is effektief en was volhou. Daar is 'n goeie slotsom. Die antwoord lewer bewys van kennis van voorbeelde en 'n sterk begrip van die konsepte van die onderwerp. Voorbeelde wat gebruik is is toepaslik en geïntegreer met die antwoord. Goeie gebruik van geografiese terme en begrippe. Enige aantal toepaslike feite word per onderopskrif gegee. 10 punte sal vir die kandidaat toegeken word indien daar <u>minimum</u> van 2 punte per onderopskrif genoem is. Indien verder uitgebrei word sal 'n addisionele 2 punte toegeken word.	Antwoord lewer wel bewys dat kandidaat kennis het van die onderwerp en dit verstaan Daar is wel sommige relevante inhoud Die antwoord is net in breë trekke, Daar is wel beperkte verduidelikende inhoud en 'n slotsom. Die basis waarop die antwoord gebasseer is is wel korrek, en Begrip word bewys met die gebruik van die voorbeelde Oorsigtelike/ algemene bespreking van die kern-kwessies Bewys van algemene begrip van die onderwerp maar daar is tog wel foute en vaagheid in die bespreking. Gebruik van geografiese terme en konsepte is baie basies. 60–50% van die verwagte feite word per onderopskrif gegee. 1 punt per onderopskrif, of 2 punte word gegee en slegs 2 paragrawe	'n Paar algemene punte rakende die onderwerp word gemaak 'n Beskrywende antwoord, wat bestaan uit 'n paar eenvoudige punte. Kennis is basies en die begrip mag swak wees en nie van toepassing wees op die onderwerp nie. Afwyking van die onderwerp af. Swak begrip van konsepte en terminologie. Geïsoleerde en generiese elemente van die kennis en begrip van die onderwerp. Oppervlakkige/ swak bespreking Omtrent geen toepaslike feite/ onderopskrif

IEB Copyright © 2024

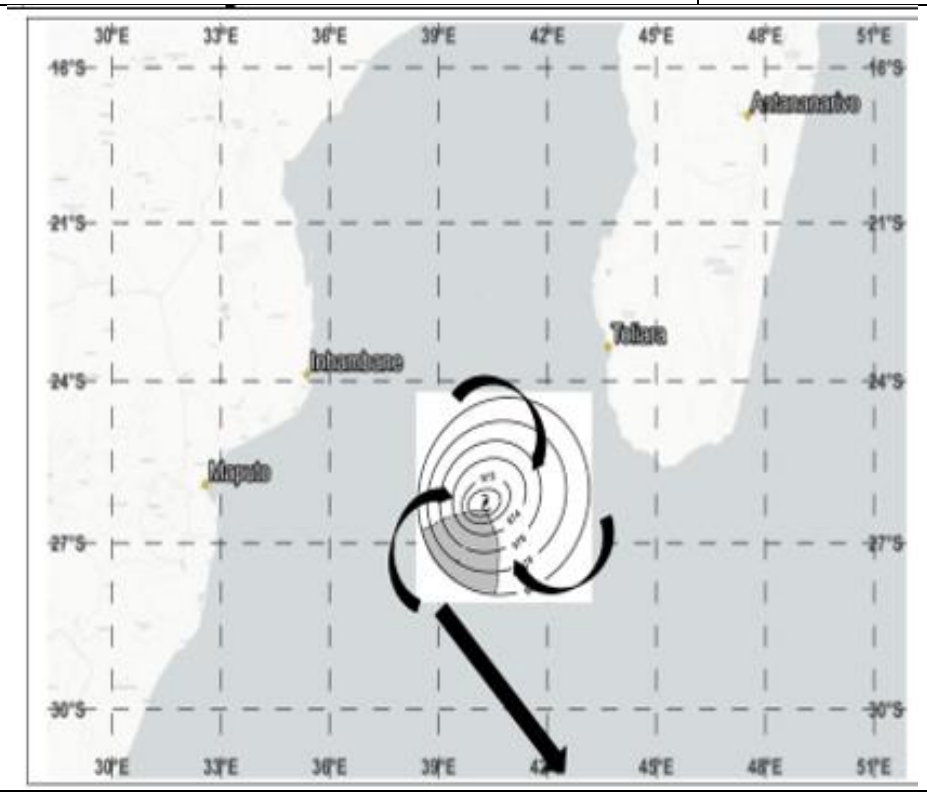
Ondersteunende bewyse – ontleding en begrip • Die vermoë om die onderwerp te ontleed en evalueer word in hierdie kategorie geassesseer. • Verwysing na gevallestudie-materiaal / feitelêer / bronmateriaal verskaf. • Indien toepaslik, moet verwys word na bekende/plaaslike of ander voorbeelde.	Die kandidaat is daartoe in staat om toepaslik te redeneer en evalueer. Daar is goeie bewys van akkurate toepassing van begrip en bewyse word verskaf. Verslag demonstreer begrip en integrasie van toepaslike gevallestudie / feitelêer / bronmateriaal in die konteks van die verslag. Bewyse nodig van ontleding van inhoud en hoër orde integrasie.	Oppervlakkige verwysings word na die gevallestudie / feitelêer / bronmateriaal gemaak. Alhoewel na ondersteunende voorbeelde verwys word, is dit nie duidelik dat die leerder 'n goeie begrip van die voorbeeld/ gevallestudie se materiaal het nie. Ondersteunende bewyse is nie altyd van toepassing op die onderopskrif of konteks van bespreking nie. Bespreking het geen diepte nie.	Beperkte tot geen verwysing na gevallestudie / feitelêer / bronmateriaal nie. Voorbeelde word nie verskaf nie. Het min of geen geografiese betekenis. Min ontleding of begrip. Demonstreer minimale begrip van die onderwerp.

IEB Copyright © 2024

AFDELING B	**KLIMAAT, WEER EN GEOMORFOLOGIE**	
VRAAG 4	**KLIMAAT EN WEER**	
4.1	**Terminologie van Klimaat**	
Gee 'n term vir die volgende definisies. Skryf slegs die korrekte term in die spasie daarvoor toegelaat.		
4.1.1	Die anti-kloksgewyse windrigting-verandering wanneer 'n middelbreedtesikloon verbybeweeg.	Krimping
4.1.2	Sone wat die koue poollugmassa (oostelike winde) en die warm tropiese lugmassa (westelike winde) van mekaar skei.	Poolfront
4.1.3	Vorm wanneer daar 'n verlenging van 'n laagdruksel is	Trog/Saal
4.1.4	Warm luglaag halfpad teen valleihelling op, met koue lug daaronder, veroorsaak deur 'n temperatuurinversie.	Termiese gordel/ Inversielaag

IEB Copyright © 2024

4.2	**Tropiese sikloon**	
Lees die feitelêer hieronder en bestudeer die satellietbeeld van Tropiese Sikloon Cheneso geneem op Saterdag 28 Januarie 2023.		
4.2.1	Dui die posisie van Tropiese Sikloon Cheneso aan op 28 Januarie 2023 om 11:00 en sluit ook die volgende in op die sinoptiese skets op die volgende bladsy: (a) Oog (b) Lugdruk (c) Beweging van wind (d) Voorste kwadrant (e) Verwagte pad van Tropiese Sikloon Cheneso in die volgende paar dae.	

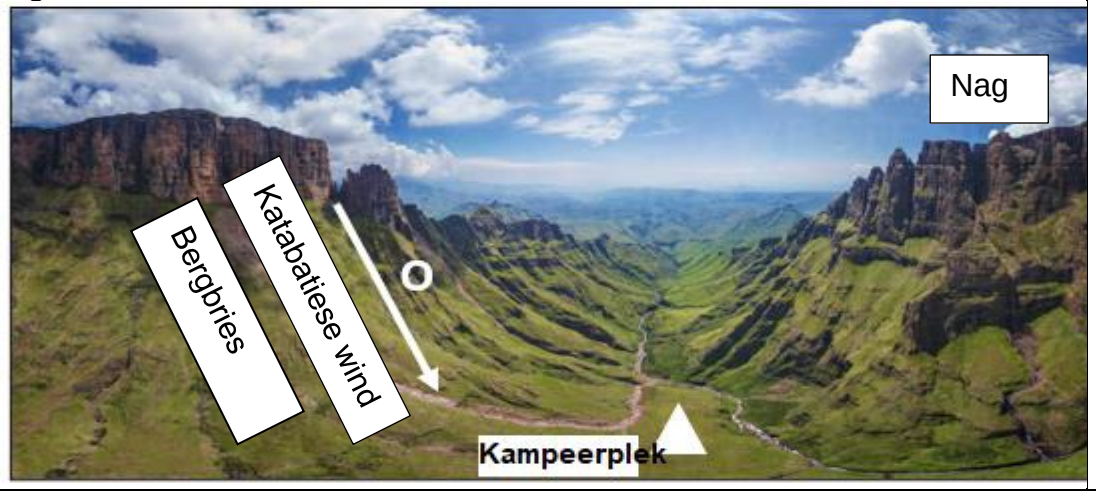

4.2.2	Bespreek EEN rede vir die herklassifikasie van Tropiese Sikloon Cheneso as 'n tropiese storm tussen 19 Januarie en 27 Januarie 2023.	• Lugdruk styg/meer as 1000hPa • Windspoed neem af • Beweging oor land/veroorsaak wrywing • Intensiteit van storm neem af • Latente hitte / verdamping • Gespesifiseerde windspoed onder 150 km/uur; dus nie 'n TS nie	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.
4.2.3	(a) Beskryf *stortreën*.	Baie reën wat binne kort tydsbestek val.	
	(b) Bespreek TWEE impakte wat Tropiese Sikloon Cheneso se stortreën op mense van Madagaskar sal hê.	POSITIEWE OF NEGATIEWE FAKTORE • **Verwoesting van infrastruktuur** Kritiese infrastruktuur soos paaie, brûe en geboue word baie keer erg beskadig of verwoes wat dan verkeer, kommunikasie en belangrike dienslewering ontwrig. • **Huise word oorstroom**: Daar mag wydverspreide oorstromings in woongebiede wees wat veroorsaak dat mense hulle persoonlike besittings verloor, families word ontwortel en daar mag aansienlike skade aan eiendom wees. • **Skade aan oes en boerdery**: Water mag plase oorspoel en oeste sowel as plaas word verwoes – impakteer op voedselvoorsiening en boere se lewens. • **Afname in toerisme**: Na natuurlike rampe kan daar afname in toerisme wees weens die beskadiging van	**Gee krediet vir 'n redelike en relevante alternatiewe assessering.** Die antwoord is grootliks beskrywend met min assessering van die konsep.Die kandidaat se kennis is basies en die begrip mag dalk nie heeltemal akkuraat wees of nie genoeg diepte hê nie**.** In die antwoord is daar wel assessering en die verband tussen die konsepte word bespreek, die kandidaat lewer bewys van goeie kennis en begrip maar die voorbeelde ontbreek aan die nodige detail en verdere verduideliking.

IEB Copyright © 2024

		aantreklikhede sowel as infrastruktuur. Reis word minder aantreklik of selfs onmoontlik vir toeriste. Daar is 'n ekonomiese verlies vir gemeenskappe wat op toerisme staatmaak. • **Verlengde Herstyd en Finansiële Impak:** Die herstel- en heropbou-proses kan soms baie lank vat en aansienlike finansiële hulp en beleggings verg wat verdere druk op plaaslike ekonomieë kan plaas. • **Verlies aan heenkome**: Baie mense mag hul primêre inkomstebron verloor as gevolg van die vernietiging van besighede, plase en ander werkgeleenthede, wat lei tot langtermyn-ekonomiese swaarkry. • **Verlies van Lewe en Wildlewe**: Natuurrampe kan lei tot tragiese verliese van menslike lewe, sowel as die dood of verplasing van diere, wat plaaslike ekosisteme en gemeenskappe ontwrig. • **Die erosie van grond**: Die verlies van bogrond affekteer die grond. • **Watergedraagde siektes** • **Watertafel word gevul**, voordeel	

IEB Copyright © 2024

4.3 **Valleiklimate**			
Figuur 10 is 'n vallei in die Drakensberge			
4.3.1	Op Figuur 10 hieronder: (a) benoem wind **O** KATABATIESE WIND (b) teken die bergbries in In die valleibodem (c) dui aan of die wind by **O** gedurende die dag of nag waai Nag **Figuur 10** 		Kon 'n maan teken
4.3.2	In die oggend sal die kampeerders 'n rypholte sien. Verduidelik die konsep 'rypholte' deur die volgende tabel te voltooi:		
	Kalm/Onbewolkte nag	Koue lug dreineer langs die valleihellings af en versamel op die valleivloer. Laer temperature op die valleivloer. Geen beweging/steuring van die lugmassa nie.. Oorweeg: Verhoog die vorming van 'n inversie. Aardstraling kom voor, die koue en warm lug meng. Kondensasie op die valleivloer.	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat

IEB Copyright © 2024

			aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.
	Winter	Temperatuur moet benede vriespunt daal vir die vorming van ryp. In die vallei. Oorweeg: Winter veroorsaak dat die temperatuur tot benede vriespunt daal.	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.
	Beweging van lug in die vallei	Warm lug word boontoe verplaas en sodoende vorm 'n inversielaag Stabiele/stil lug in die valleibodem Warm lug styg Koue lug daal *Oorweeg:* Koue lug beweeg teen die helling af Verplaas die warmer lug Inversie ontwikkel Kondensasie vind plaas in die valleivloer Waterdruppels vries 'n Diagram kan gebruik word	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed ontwikkel, omvattend, en toon 'n stewige konseptuele begrip. Dit verken die faktore in diepte, stel insiggewende punte vas, en demonstreer kritiese denke, wat lei tot 'n oortuigende en goed-ondersteunde antwoord met stewige interkonneksies.

IEB Copyright © 2024

VRAAG 5 Geomorfologie			
5.1 **Fluviale terminologie**			
5.1.1	Bestudeer Figuur 11 hieronder en gee die byskrifte soos aangedui in die tabel wat volg.	P – sytak Q – samevloeiing R – waterskeiding S – oorsprong ☐ – opvangsgebied/dreineerbekken	
5.1.2	(a) Bereken die stroomorde vir **T**.	VIER	
	(b) Verduidelik die verband tussen stroomorde en die grootte van die dreineerbekken.	Hoe groter die dreineerbekken, hoe hoër die stroomorde. Dreineerbekken is direk eweredig aan die stroomorde. Hoe meer strome, hoe groter die dreineerbekken.	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.

IEB Copyright © 2024

	(c) Die Vaalrivier is 'n geërfde rivier. Verduidelik wat hierdie stelling beteken.	'n Geërfde dreineerpatroon is een waar die rivier se loop en stroompatroon "bo-op" die onderliggende rotsstruktuur geplaas is, dikwels deur die weerstandbiedende geologiese kenmerke wat nie aanvanklik in die rivier se oorspronklike landskap teenwoordig was nie. Oorweeg: Die rivier het 'n ouer landskap geërf Die land is ouer as die rivier	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.

IEB Copyright © 2024

5.2 **Opvangsgebied en rivierbestuur**			
5.2.1 (a)	In watter rigting vloei die rivier?	Noordwes	
(b)	Identifiseer die dreineerpatroon	Tralie	
(c)	Die dreineerdigtheid is …	Lae digtheid	
(d)	Bespreek TWEE faktore, wat jy op die diagram kan sien, wat die spoed van infiltrasie gedurende die oorstromings in die Wes-Kaap beïnvloed het.	• Die gradiënt in die bolope van die riviere is steil. • Die tralie dreineerpatroon beteken dat water in die stedelike gebied gestoot word. • Die onderliggende geologie sal bepaal hoe deurdringbaar die oppervlakte sal wees. • Plantegroei, baie plantegroei beteken dat daar meer infiltrasie sal wees en dus sal areas waar daar woude/ bosse is, die meeste infiltrasie hê. MOET BESPREEK WORD Moet gekoppel word aan infiltrasie • EEN MERK vir lysing • Residensiële grondgebruik • Woud / bosgebiede • Gekweekte grond • Boord & wingerd	**Gee krediet vir 'n redelike en relevante alternatiewe assessering.** Die antwoord is grootliks beskrywend met min assessering van die konsep.Die kandidaat se kennis is basies en die begrip mag dalk nie heeltemal akkuraat wees of nie genoeg diepte hê nie**.** In die antwoord is daar wel assessering en die verband tussen die konsepte word bespreek, die kandidaat lewer bewys van goeie kennis en begrip maar die voorbeelde ontbreek aan die nodige detail en verdere verduideliking.
(e)	Identifiseer die TWEE vloedbestuurstelsels wat in Figuur 12 sigbaar is.	Stuwal Dam Water reservoir	
(f)	Verduidelik hoe EEN van die metodes wat jy in Vraag 5.2.1 (e) genoem het oorstroming in die vallei sal verminder.	**Stuwalle**: beheer die vloeitempo en watervlakke in riviere om skielike oorstromings te verhoed.	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig

IEB Copyright © 2024

		Damme: stoor en beheer groot volumes water wat stadig losgelaat word om oorstromings stroomaf te vermy. **Water Reservoirs:** vang en stoor oortollige water gedurende swaar reënbuie wat help water te beheer en die risiko vir oorstromings te verminder.	wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.
(g)	Verduidelik hoe die volgende GeoRuimtelike tegnieke/prosesse gebruik kan word om die invloed van oorstromings op die gemeenskappe in hierdie gebied te verminder.		
	• afstandswaarneming	• **Monitering en voorspelling van oorstromings:** Satelliete en lugfoto's hou die weer, grondgebruike en watervlakke dop om oorstromings te voorspel. Dit help om vroeë waarskuwings uit te reik sodat gemeenskappe kan voorberei of ontruim. • **Assessering van skade en reaksie:** Na 'n oorstroming kan afstandswaarneming beelde met baie detail weergee om sodoende die skade te bepaal en om noodrespons te beplan en herstelwerk te doen. WEG van die oorstromingsgebied	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.
	• bufferskepping	• **Risiko assessering en sonering:** Deur sones rondom gebiede wat geneig is om te oorstroom te skep word konstruksie in dié gebiede uitgeskakel	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig

		en vloedskade in hoë-risiko areas beheer. • **Ontwerp van infrastruktuur:** Buffers maak dit moontlik om infrastruktuur so te ontwerp dat oorstromings beter beheer kan word. Byvoorbeeld, deur buffersones soos mensgemaakte vloedbeheermetodes of natuurlike versperrings rondom areas wat geneig is om te oorstroom te skep sal oortollige water geabsorbeer word en oorstromings verminder word. GIS BUFFERVORMING KONSEP	wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.

IEB Copyright © 2024

AFDELING C LANDELIKE EN STEDELIKE NEDERSETTING EN EKONOMIESE GEOGRAFIE VAN SUID-AFRIKA			
VRAAG 6 NEDERSETTING			
6.1 **Landelike Nedersettings**			
Bestudeer die foto hieronder en kies die term/e in vetdruk wat die stellings WAAR sal maak. Onderstreep die korrekte antwoord			
(a)	Die nedersetting in Foto 3 sal geklassifiseer word as 'n (**dorpie / bestaansboerdery / geïsoleerde plaasopstal**).	Geisoleerde plaasopstal	
(b)	Die nedersetting het 'n (**kern / verspreide / liniêre**) nedersettingspatroon.	Verspreide	
(c)	Die kenmerk wat **Z** genommer is, is 'n (**plaasdam / silo / sonpanele**).	Sonpanele	
(d)	Die ekonomiese aktiwiteit in hierdie nedersetting is grotendeels (**grootskaalse kommersiële / bestaans- / kleinskaalse kommersiële**) boerdery.	Grootskaalse kommersiële	
6.2 **Landelike nedersettingskwessies**			
Die kolomgrafiek hieronder wys die aantal boerdery-huishoudings per provinsie en vergelyk 2011 en 2022.			
6.2.1	Watter provinsie het die grootste afname in boerdery-huishoudings getoon?	KwaZulu-Natal	
6.2.2	Gee EEN rede vir die afname in boerdery-huishoudings in meeste provinsies in Suid-Afrika.	• Onlangse droogte • Landelike-stedelike migrasie • Klimaatsverandering • Meganisasie • Invoere is goedkoper • Privatisering • Groot maatskappye koop kleiner plase op • Grondhervorming • Arbeidsgeskille • Plaasmoorde • Plaasveiligheid in die algemeen • Misdaad	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys.

IEB Copyright © 2024

6.2.3 HOT	Analiseer hoe die afname in landbouproduksie 'n impak op Suid-Afrika se voedselsekerheid sal hê.	• **Styging in voedselpryse agv die invoerkostes:** As gevolg van verhoogde invoerkostes en die verwante vervoerkostes, tariewe en wisselkoers se veranderinge raak kos vir verbruikers duurder. • **Afhanklikheid van ander lande vir voedselsekerheid:** Sou daar 'n afname in die plaaslike produksie van voedsel in Suid-Afrika wees word SA afhanklik van ander lande vir voedselsekuriteit. Dit maak die land kwesbaar vir ontwrigtings in die globale voorsieningskettings. • **Beperkte hulpbronne kom onder meer druk:** Afname in plaaslike voedselproduksie maak Suid-Afrika meer afhanklik van invoere wat addisionele druk op die land se beperkte hulpbronne soos water, grond en krag - wat van kritiese belang is vir landbou. • **Toename in wanvoeding:** Hoër voedselpryse en 'n daling in die beskikbaarheid van bekostigbare, voedsame kos kan tot wanvoeding lei, veral onder kinders en lae-inkomste gesinne, wat langtermyn gesondheid en ontwikkeling beïnvloed. • **Ekonomiese inkrimping:** Hoër voedselpryse, groter afhanklikheid van invoere en minder plaaslike produksie kan aanleiding gee tot groter ekonomiese kwessies soos stadiger groei, hoër inflasie en toename in finansiële druk in huishoudings en besighede. • **Watertekort:** minder kos • **Afname in voedselproduksie / voedseltekort = verhoogde voedselonsekerheid**	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.

IEB Copyright © 2024

6.3	**Stedelike hernuwing**		
Lees die inligting oor die Ou Oostelike Distrik (Old East Precinct) in Pretoria hieronder.			
6.3.1	Definieer die term *distrik*.	'n Gebied met 'n grens wat 'n spesifieke funksie of doel het – aanhaling uit bron.	
6.3.2 (a)	Identifiseer die grondgebruiksone waarin die Ou Oostelik Distrik (Old East Precinct) geleë is.	Residensiële	
(b)	Gee EEN bewysstuk om jou antwoord te ondersteun.	Baie huise Erwe is klein Vegetasie Beplande onreëlmatige straatpatroon	
6.3.3	Verwys na Figuur 14. Vind die plekke genoem in die tabel. Bepaal watter GIS kaarttegniek gebruik was om hierdie kenmerke op die kaart in te vul. Omkring die korrekte antwoord.		
	(a) Gholfbaan (b) Hazelwoodstraat (c) Culture Club	Veelhoek Lyn Punt	
6.3.4 (a)	Verduidelik hoe die distrik deur die proses van *funksionele magnetisme* ontwikkel het.	• Baie restaurant in die buurt • Dit het baie kunstenaars na hierdie buurt gelok • Baie meer besighede het na die kantoor / werksplek te geskuif • Konsep van LEEF-WERK-SPEEL • Mutuele aantrekkingskrag • Besighede van soortgelyke funksies • Groepeer om besigheid makliker te maak	**Gee krediet vir 'n redelike en relevante alternatiewe assessering.** Die antwoord is grootliks beskrywend met min assessering van die konsep.Die kandidaat se kennis is basies en die begrip mag dalk nie heeltemal akkuraat wees of nie genoeg diepte hê nie**.** In die antwoord is daar wel assessering en die verband tussen die konsepte word bespreek, die kandidaat lewer bewys van goeie kennis en begrip maar die voorbeelde ontbreek aan die nodige detail en verdere verduideliking.
(b)	Voorspel die invloed wat die ontwikkeling van die distrik op die gemeenskap se ekonomiese beeld sal hê.	Hierdie is 'n eie-opinie vraag: **Positiewe Effekte:** • **Ekonomiese Ontwikkeling**: lei tot meer investering in die buurt. Dit mag	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:**

		aanleiding gee tot nuwe besighede, verbeterde infrastruktuur en beter openbare dienste. • **Waarde van eiedomme styg:** Soos wat die buurt meer gesog raak sal die waardes van eiendomme styg. Dit kan tot voordeel vir die huiseienaars wees aangesien die waarde van hulle eiendomme styg. • **Verbeterde geriewe**: In gebiede waar daar gentrifikasie is gaan dit baie keer gepaard met opgradering van geriewe soos parke, skole en gesondheidsdienste wat dan bydra tot 'n beter lewenskwaliteit vir die inwoners. • **Verlaging in misdaadsyfers**: Belegging en vernuwing lei meestal tot vermindering van misdaad aangesien die verhoogde ekonomiese aktiwiteite en die betrokkenheid van die gemeenskap help om veiligheid te verbeter. • **Kulturele en sosiale sprankel**: Nuwe besighede en kulturele instellings kan die lewenskragtigheid en diversiteit van die area verbeter en dit skep 'n meer dinamiese en innemende omgewing. **Negatiewe Effekte:** • **Verplasing van langtermyn inwoners**: Soos wat waardes van eiendomme sowel as huurkostes styg, sal die langtermyn, laer-inkomste inwoners geforseer word	Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.

IEB Copyright © 2024

		om te trek omdat hulle dit eenvoudig nie kan bekostig nie. Dit kan gevestigde gemeenskappe en sosiale netwerke omvêrgooi. • **Kulturele Erosie**: Gentrifikasie mag beteken dat die buurt se oorspronklike kulturele en historiese identiteit verlore gaan want nuwe, welvarende inwoners mag moontlik hulle self nie met hierdie identiteit of bestaande kultuur kan vereenselwig nie. • **Sosiale Spanning**: Die instroming van meer welvarende inwoners kan lei tot spanning tussen ou en nuwe inwoners wat moontlik in sosiale konflik en verdeling mag ontaard. • **Styging in Lewenskoste**: Styging in die waardes van eiendomme en huurkostes veroorsaak soms dat daar 'n verhoging in die kostes van goedere en dienste is wat die oorspronklike inwoners met vaste of laer inkomste nie kan bekostig nie. • **Potensiële Verlies aan Bekostigbare behuising**: Ou, bekostigbare wooneenhede word opgeknap maar is dan onbekostigbaar wat die opsies vir blyplek vir die laer-inkomste families al hoe minder maak.	

IEB Copyright © 2024

6.3.5	Een keer per maand is daar 'n 'pop-up' straatmark in die Ou Oostelike Distrik (Old East Precinct).		
(a)	Verduidelik waarom die kosstalletjies by die Streetside Mark as informele handel geklassifiseer word.	"Pop-up" / Een keer per maand / nie permanente besigheid Dra nie by tot belasting Die kosstalletjies is net daar vir 'n kort tydjie en hulle betaal nie huur nie. Geen besigheidslisensie	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.
(b)	Lys EEN voordeel en EEN nadeel van informele handelaars.	Voordeel • Dra by tot die ekonomie • Verminder werkloosheid en armoede • Entrepreneurskap • Maklik om te begin, nie groot kapitale uitleg nie • Vul 'n gaping in die mark • Aantrelikheid vir toeriste Nadeel • Betaal geen belasting • Geen beheer • Onwettige en gevaarlike aktiwiteite • Formele besigheidsgebiede raak beknop, goedere wat rondlê • Potensieël ongesond • Besoedeling • Polisietoedrag – sluit hulle toe	

IEB Copyright © 2024

		• Toename in besoedeling / rommel	
VRAAG 7	**Ekonomie van Suid-Afrika**		
7.1	**Ekonomiese Terminologie**		
7.1.1	Die restorasie van grond en omgewings-waardes by 'n oppervlakmyn nadat al die steenkool ontgin is.		F
7.1.2	Die ruil van goedere en dienste vir geld		D
7.1.3	Inter-organisatoriesie netwerke wat rondom een kommoditeit of produk gesentreer is en wat huishoudings, ondernemings en state in die wêreld se ekonomie met mekaar verbind.		A
7.1.4	Wanneer prysvlakke en/of rentekoerse voortdurend verander in vlakke en persentasie.		C
7.1.5	'n Proses wat die groepering of konsentrasie van mense en / of aktiwiteite behels.		B
7.2	**Produksie van kanola in Suid-Afrika**		
7.2	Bestudeer die infografiek van SOILL (Southern Oil Pty Ltd) en die produksie van kanola in Suid-Afrika en beantwoord dan die vrae wat daarop volg.		
7.2.1	Lys TWEE gebruike van kanola	• Margarien, kookolie • As anti-statiese produk vir papier en kleefplastiek • Industriële smeermiddels • Biodiesel • Ink vir drukkers • Kosmetiese middels: lipglans, lipstiffies, rome, sjampoe, seep, masseerolies • Sonskerm en sonbrandolie • Tandepasta • Pesdoders; swamdoders, onkruiddoders en insekdoders • Ge-oliede materiaal • Weekmakers om materiale meer plooibaar te maak • Bio-plastiek • Habitat vir bye • Meel • Dierevoer	
7.2.2	Lys TWEE faktore wat die produksie van kanola in die Swellendam omgewing bevorder.	Gunstige weersomstandighede Grond se kwaliteit Winter reënval Warm, droë somers	

IEB Copyright © 2024

		Aarbeid Vervoerskakels Naby aan mark Skakel nywerhede Ideale hoogte / topografie	
7.2.3	Waarom was daar 'n afname in die produksie van kanola in die Wes-Kaap tussen 2015 en 2018?	• Droogte • Uiterste weerstoestande • Klimaatsverandering	
7.2.4	Verduidelik hoe die produksie van kanola in Swellendam sosiale geregtigheid in die boerdery-gemeenskap verbeter.	• **Canola Ontwikkelingstrust:** Belê in die streek om ekonomiese groei hupstoot te gee en ondersteun plaaslike ontwikkeling. • **CanoLees Geletterdheidstrust & Canotel Numeriese Geletterheidsprogram:** Verleen opvoedkundige ondersteuning deur beurse aan te bied en vaardighede te ontwikkel om geletterdheid en numeriese geletterdheid te verbeter en daardeur verbeter die werksvooruitsigte en persoonlike groei. • **15% van SOILL word in die plaaslike gemeenskap herbelê:** Herbelê 15% van SOILL ('n plaaslike fonds) in gemeenskapsprojekte, met die fokus op hulpverlening aan benadeelde individue en ondersteuning vanplaaslike ontwikkeling. • **Werksgeleenthede en plaaslike inkomste:** Skep werksgeleenthede en dus 'n inkomste vir plaaslike inwoners. Die plaaslike ekonomie word daardeur gehelp en dit verbeter die lewenstandaarde van die inwoners. • **Verbeter infrastruktuur:** Belê in opgradering van paaie, dienste en fasiliteite - besighede en die gemeenskap trek daaruit voordeel en lewenskwaliteit verbeter.	**Gee krediet vir 'n redelike en toepaslike alternatiewe antwoord:** Die antwoord is oppervlakkig geen diepte in die bespreking; mag nodig wees om die verband met die konsep beter te wys. Die antwoord is goed-ontwikkeld, is uitgebreid en wys 'n goeie konseptuele begrip. Dit ondersoek die faktore in diepte, stel sinvolle punte en demonstreer kritiese denke, wat aanleiding gee tot 'n goed gemotiveerde antwoord wat uitstekend gestel is.

IEB Copyright © 2024

		• **Gemeenskapsprojekte:** Implementeer verskeie projekte om die lewens van plaaslike inwoners te verbeter. Sosiale dienste, gemeenskapsentra en ondersteunende projekte is voorbeelde van projekte wat implementeer word en waardeur 'n veerkragtige en betrokke gemeenskap bevorder word. MOET BESPREEK • Fees van geel • Algehele verbetering van die gebied	

IEB Copyright © 2024

7.3 **Sekondêre en tersiêre sektore**			
Lees die feitelêer oor die Atlantis Spesiale Ekonomiese Sone in die Wes-Kaap hieronder.			
7.3.1	Definieer *Spesiale Ekonomiese Sone.*	'n Spesifieke plek waar sekere aspekte van die besigheidsomgewing verskil van dié van die res van die land.	
7.3.2 (a)	Verduidelik die betekenis van *Groen-tegnologie hub.*	Groen-tegnologie (KAN VOORBEELDE INSLUIT) is 'n oorkoepelende term vir die gebruik van tegnologie en wetenskap om produkte te maak en dienste te lewer wat omgewingsvriendelik is.	
(b)	Gee EEN voorbeeld van groen-energie wat gevind kan word in die Wes-Kaap.	Windturbines / wind Sonpanele / son Biomassa	
7.3.3	Lys TWEE nywerhede wat in die Wes-Kaap geleë is.	Visserye Inmaak Wynmakery Voedselprodukte Tekstiele Skoeisel Olie raffinadery Motormontering Chemikalieë Kunsmis Landbou Mynbou Blomme	
7.3.4	Bespreek hoe toegang tot goeie vervoerkorridors buitelandse belegging in die uitbreiding van die Atlantis SES sal bevorder.	**Na aan Kaapstad (40 km):** Die ligging is slegs 40 kilometer van Kaapstad af wat beteken dat die stad se geriewe, besigheidssentra en aantreklikhede maklik toeganklik is maar daar is tog wel 'n skeiding van die besige stadslewe. **Kaapstad se Internasionale lughawe:** Die area is gerieflik naby die internasionale lughawe in Kaapstad wat dus uitstekende aansluiting bied vir binnelandse sowel as internasionale reise. Dit is dus	**Gee krediet vir 'n redelike en relevante alternatiewe assessering.** Die antwoord is grootliks beskrywend met min assessering van die konsep.Die kandidaat se kennis is basies en die begrip mag dalk nie

		goed geleë vir inwoners, toeriste en mense wat vir werksdoeleindes reis. **Saldanha Lughawe:** Saldanha Lughawe is ook binne bereik wat 'n addisionele opsie vir reis gee wat bydra tot die gebied se toeganklikheid vir beide plaaslike en streeksvlugte. **Toegang tot Nasionale Pad:** Die nabyheid van 'n hoof nasionale pad verseker doeltreffende vervoer en logistieke wat reis na en van hierdie gebied maklik maak, hetsy op 'n daaglikse basis, vir besigheidsdoeleindes of toerisme. Hierdie padnetwerk verbeter ook die beweging van goedere en dienste wat bydra tot ekonomiese groei in die streek. **MOET BESPREEK – KOPPEL AAN IMPAK AS GEVOLG VAN BUITELANDSE INVESTERING**	heeltemal akkuraat wees of nie genoeg diepte hê nie**.** In die antwoord is daar wel assessering en die verband tussen die konsepte word bespreek, die kandidaat lewer bewys van goeie kennis en begrip maar die voorbeelde ontbreek aan die nodige detail en verdere verduideliking.
7.3.5	Bespreek TWEE faktore wat ekonomiese ontwikkeling in die Wes-Kaap sal belemmer.	• **Desentralisasie**: Die outoriteit en besluitneming wat geskuif word van die sentrale na plaaslike regering of streeksliggame sal beteken dat daar meer plaaslike beheer is maar dit kan ook lei tot oneweredige ontwikkeling met sommige gebiede wat meer voordeel trek as andere. • **Politieke Onrus**: Politieke onstabiliteit en onrus kan 'n onvoorspelbare omgewing skep wat kan veroorsaak dat daar onsekerheid in regeringskringe, omverwerping van daaglikse lewe en afname in die vertroue van beleggers is. • **Stakings**: Gereelde stakings in verskeie sektore soos arbeid, vervoer, of opvoeding gooi ekonomiese aktiwiteite omvêr, produktiwiteit sloer en lei tot verlengde spanning tussen werknemers en werkgewers.	**Gee krediet vir 'n redelike en relevante alternatiewe assessering.** Die antwoord is grootliks beskrywend met min assessering van die konsep.Die kandidaat se kennis is basies en die begrip mag dalk nie heeltemal akkuraat wees of nie genoeg diepte hê nie**.** In die antwoord is daar wel assessering en die verband tussen die konsepte word bespreek, die kandidaat lewer bewys van goeie kennis en begrip maar die voorbeelde

IEB Copyright © 2024

		• **Tekort aan energie**: 'n Tekort aan energie en meer spesifiek elektrisiteit verhinder produksie in die nywerhede, het 'n impak op daaglikse lewe en ontmoedig investering. Dit kan ook lei tot gereelde kragonderbrekings en 'n toename in operasionele kostes vir besighede. • **Verlies aan Buitelandse Investering.** Weens onstabiliteit, stakings of energie tekorte mag buitelandse investeerders hulle beleggings onttrek of nie die mark betreë nie. Voorafgenoemde sal beteken dat minder valuta die land binnekom, stadiger ekonomiese groei en minder werksgeleenthede. • **Verlies aan werksgeleenthede:** Ekonomiese uitdagings soos afname in investering, stakings en energie tekorte kan veroorsaak dat daar wydverspreide verlies aan werksgeleenthede is wat dan armoede sowel as werkloosheid vererger. Dit skep weer 'n definitiewe las vir sosiale welsyn-stelsels. • **Sosiale onregverdighede**: Volgehoue oneweredighede en sosiale onregverdighede, insluitend ongelykhede in inkomste, opvoeding en toegang tot hulpbronne kan lei tot sosiale onluste, protesaksies en 'n gebrek aan sosiale samehorigheid. • **Vervoer / Stakings in spoorweë.** Stakings in die vervoer of spoorweë sektore kan die vervoer en beweging van goedere en mense omvêrgooi wat vertragings, styging in kostes veroorsaak. Die ekonomie in sy geheel word daardeur geraak – veral die nywerhede wat staat maak op logistieke wat op tyd moet wees. • **Agteruitgang van infrastruktuur**: Voortgesette agteruitgang van essensiële infrastruktuur soos	ontbreek aan die nodige detail en verdere verduideliking.

IEB Copyright © 2024

		• paaie, brûe en openbare fasiliteite kan veroorsaak dat vervoer nie doetreffend is nie en dit veroorsaak 'n laer lewenskwaliteit sowel as hoër kostes vir besighede en uiteindelik belemmer dit ekonomiese groei. • **Invoere goedkoper as plaaslike produkte**: Sou invoere goedkoper as die plaaslik vervaardigde produk word lei dit tot 'n afname in plaaslike nywerhede, verlies aan werksgeleenthede en 'n toenemende afhanklikheid van ingevoerde goedere wat die plaaslike ekonomie verswak. • **Afname in aanvraag vir uitvoere**: 'n Afname in die aanvraag vir uitvoere kan lei tot laer produksievlakke, afname in inkomste vir plaaslike besighede en 'n negatiewe impak op die algehele handelsbalans wat die ekonomie onder verdere druk plaas. • **Droogte** • **Semi-migrasie** • **Misdaad/bendes – beperkte groei**	

Totaal: 200 punte

IEB Copyright © 2024